

SKOGBRUKETS HMS-UTVALG

<http://hms.skogbruk.no/>

c/o NHO Mat og Drikk

Postboks 5469, Majorstuen

0305 Oslo

Oslo, 17.01.2019

Stiftelsen Skogbrukets Verdiskapingsfond

Sluttrapport: Prosjekt "Studietur til Falun" – Kontrakt 5017

Det vises til inngått kontrakt mellom Skogbrukets HMS-utvalg og Skogbrukets Verdiskapingsfond, vedrørende prosjekt:

Skogbrukets HMS utvalg

Kontraktsnr 5017

Prosjektperiode: september 2017.

Rapport fra Skogbrukets HMS utvalg studietur til Falun, Sverige.

Bakgrunnen for reisen var et ønske fra HMS- utvalget å få kunnskap om hvordan opplæringen i bruk av motorsag blir gjennomført og praktisert i Sverige.

Målet med studieturen var å få kunnskap om erfaringene fra Sverige og innholdet av sikkerhetsopplæringen. Og eventuelt om dette kan overføres til norske forhold.

Deltagere fra HMS-utvalget var:

Arvid Eikeland (Fellesforbundet), Geir Myklestad (Skogbrukets Kursinstitutt), Øyvind Stranna Larsen (Norsk Ved), Harald Øie (Arbeidstilsynet), Anne Brit Slettebø (NHO Mat og Drikke).

Det var satt av to dager, onsdag 13.september og torsdag 14.september, til det faglige programmet.

Arvid Eikeland, leder, presenterte utvalgets sammensetning og dens representanter begge dager. Samtidig gav han en redegjørelse for utvalgets formål og bakgrunn med aktuelle arbeidsoppgaver.

HMS- forskriftene på området opplæring, bygger på det samme EU-direktiv i både Sverige og Norge. I Norge har vi følgende forskrift som gir krav om opplæring av arbeidsutstyr i Forskrift om «Utførelse av arbeid» §§ 10-1 og 10-2. Den har følgende innhold»;
...arbeidsutstyr som krever særlig forsiktighet ved bruk, skal vedkommende ha praktisk og teoretisk som gir kunnskap om oppbygging, betjening, bruksegenskaper og bruksområde samt vedlikehold og kontroll».

I Sverige er det gjennom forskrift «Användning av motorkedjesågar och röjsågar», krav om teoretisk og praktisk prøve med godkjent resultat for bruk av motorsag og ryddesag. Det er Arbeidsmiljøverket i samarbeid med «Säker Skog», som har bidratt til at det gjennom forskrift er innført et lovpålagt krav til avlagt og bestått teoretisk og praktisk prøve ved bruk av motorsag og rydde- sag. Innføringen av slike bestemmelser i Sverige kan vise til gode resultater når det gjelder nedgang i skader og ulykker.

Dag 1:

Vi møtte Säker Skog v/Thomas Gullberg, daglig leder, i lokalene til Høgskolen i Dalarne sin filial i Vassbo.

Skogbruket er en stor næring i Sverige. Gullberg fortalte at gjennom flere år opplevde man at det var mange ulykker særlig forbundet med felling av tre. Dette var grunnlaget for etableringen av prosjektet Säker Skog i 2001. Mørketallene for ulykkene er (fortsatt) store, blant annet med bakgrunn i at det er selvstendige næringsdrivende, eiere/bønder og utenlandsk arbeidskraft som utfører mye av arbeidet. Det er småskalabrukerne – de små skogeierne som selv blir rammet eller ansatte som benyttes til trefelling og rydding.

Med dette som bakgrunnen ble prosjektet «Säker Skog» etablert og finansiert av EU og svenske myndigheter. Målet var å redusere ulykker og forbedre arbeidsmiljøet for skogsarbeidere.

Thomas Gullberg gav oss en fyldig og god informasjon om den opplæring og sertifikatorordningen som er lovpålagt i Sverige når det gjelder motorsag og ryddesag- hjemlet i forskrift; «Användning av motorkedjesågar och röjsågar».

Som en del av prosjektet var kursene i begynnelsen gratis for skogeierne. Det ble drevet en aktiv markedsføring mot skogeierne for å få økt kompetanse blant brukerne. Store skogeiere reklamerer med at de har ansatte med kurs og sertifikat som kan utføre forskjellige type rydding mm i skogen.

I dag er kursene rettet mot alle brukere av motorsag, både store og små skogeiere, brannmenn, hogst under kraftfelt mm. Opplæringen er etterhvert blitt et svært populært kurs som «alle» tar. I dag er deltagerne i større grad, villaeiere, kraftlag, kommunale ryddere og de små skogeierne som rydder egen skog o.l. De store skogeierne benytter i dag maskiner til å rydde skogen. Motorsagen benyttes kun til å rydde «kantene».

Skogbruksskolen i Sverige er en 4- årig utdanning. Skolen har opplæring i bruk av motorsag, men kravene er lavere enn «Säker Skog». Imidlertid har skolene etterhvert utviklet bedre opplæring basert på det «Säker Skog» har. «Säker Skog» har ingen monopol på opplæringen, prøvene og sertifikatet, men institusjonen oppfylder lovens krav. Det er flere opplæringsarenaer i dag, men det er kun SS som krever en konkret prøve for å få sertifikatet.

Det er fem skogeiere som eier «Säker Skog» i dag. De lærer opp godkjente instruktører som operer over hele landet. Enkelte steder er undervisningen bare knyttet opp til bruken av ryddesagen mens andre har også motorsagen med i undervisningen. Det er både teoretisk og praktisk prøve/eksamen. SS setter mål, prøver og krav til de ulike sertifikatene. Eksaminatorene er godkjente fra SS.

Alle instruktørene møtes en gang i året for å holde på «kvalifikasjonene», sikres at de fortsatt har god og riktig kompetanse- nettverkssamling.

TG viste oss også i praksis hvordan man utførte rydding av småskog/vekst.

Opplæringen:

Det er laget en «utbildningstrapp» som starter på A og går videre til B og C. Dette gir økt kompetanse og krav og innhold i førkortet. I tillegg har man spesialiserte kurs innenfor trappen med forskjellige målgrupper og dermed innhold mm, som rydding under kraftlinjer, parkanlegg, byggeindustrien, trelast o.l og redningsarbeid.

I opplæringen er det også mye fokus på bekledning/sikkerhetsutstyr og selve sagens funksjon osv.

Det er frem til i dag utsendt ca. 120.000 førerkort og det er ca. 100 000 personer som har vært igjennom kursene. Det er ca. 1/2 millioner motorsager i Sverige.

Vedlegg: foiler fra TG som viser mere om bakgrunnen for Säker Skog, selve kursene og dens innhold og utviklingen i antall skader og ulykker mv.

Dag 2:

Møtte vi Kaj Nielsen, inspektør i Falun, og Peter Grufman, inspektør i Midt Sverige, i Arbeidstilsynets lokaler, Falun.

De redegjorde nærmere for prosjektet Skog som ble gjennomført i tidsrommet 2010-2012. Kaj var aktivt med i skogprosjektet. Det var et samarbeidsprosjekt med fagforeningene, ansatte, arbeidsgivere og bransjen. Det var god dialog og partene hadde en felles forståelse hva som er/var utfordringene for næringen.

Det ble utført svært mange inspeksjoner mot hele skogsdriften i denne perioden basert på veiledning. Alle risikoområdene ble vurdert, ikke kun motorsag. Resultatet var få sanksjoner. Bakgrunnen var nok at prosjektet var godt kjent i bransjen. Bransjen visste hva Arbeidstilsynet så etter og de forberedte seg.

Inspektørene møtes etter prosjektet (hele landet) for å evaluere inspeksjonene og prosjektet i sammen. Informasjon og kommunikasjon var viktig etterpå. Brosjyrer/veiledninger ble laget etterpå.

Ikke noe nytt prosjekt på gang. Inspektørene mener man bør ha et nytt prosjekt relativt raskt etter det første prosjektet som var bare i to år.

Sjekklisten i prosjektet ble vist:

- Hvor inntreffer skadene- bergingsrutiner i skogen
- Opplæring også ved 1. hjelp
- Alene arbeid
- Hjelps skrin
- Krav om koordinator hvor du er, App koblet til deg. Skal være i lommen.
- Personalbrakker/rom
- Verneutstyr

Ved skader på motorsag skal arbeidsgiver melde dette til tilsynet. PP viser høye skadetall i 2012. Etter at forskriften ble innført ser man at skadetallene er gått ned. 2014 var det høyt igjen- hvorfor? Mange stormer? Eller kanskje at prosjektet virket først etter noen år? Hvilke type skader kunne de ikke vise oss.

Prosjektet resulterte i god opplæring av inspektørene og god informasjon til bransjen. Samtidig fikk bransjen en økt kompetanse om risikoområder mv. Konklusjonen var at det var et godt og vellykket prosjekt.

Partene var enige om de utfordringene næringen stod ovenfor og som lå til grunn for etableringen av forskriften og krav til prøve/sertifikat. Veldig mange var redde for å ikke

bestå eksamen selv om de hadde brukt motorsag i flere år. Samtidig kostet kravet til opplæringen arbeidsgiver mye. Flere var redd for yrket/bedriften sin. Blant annet av den grunn har nok motorsagen mistet sin funksjon i yrket. Nå er det mere maskiner o.l. Verneutstyr. Forskriften i Sverige gjelder kun arbeidsgiver/arbeidstager forholdet. Skogsdriften i Sverige er under veldig utvikling. Motorsagen er sjelden med ut i skogen lenger og er en veldig liten del av skogsdriften i dag.

Dersom en arbeidstaker har et A sertifikat, og anvender motorsag på et stormfeltområde, ilegges det et forbud å jobbe i nevnte felt. Man trenger et B sertifikat for å arbeide i et slikt område/felt. Nedleggelse av et forbud gjør at Arbeidstilsynet behøver ikke å vurdere på stedet hvorvidt kunnskapen er bra nok eller ikke. Annen sanksjon ilegges ikke. Dersom man ikke kan dokumentere at man har sertifikat i det hele tatt, vil man kunne ilegges en sanksjon som pr. i dag er på kr 10.000.

Säker skog er i dag en av flere aktører på opplæring.

Flere bedriftene i dag reklamerer for hvilke opplæringsbevis man har- hvilke arbeidsgrupper som kan hva.

Arbeidstilsynet går inn og ser på opplæringens innhold og prøvene ved skolene gjennom en inspeksjon. Disse inspeksjonene var et resultat av tilsynene i skogen avdekket at kunnskapene var for dårlige.

Risikoområdene er i dag: ryddesagen, arbeidstakerne fra andre land, arbeidstid (lange dager), forskjellig kulturer, koier og pauser. Mange utenlandske er her i 6 mnd for så å reise hjem. Media har fokusert mye på dette. De store arbeidsgiverne ønsker å være seriøse, så det har skjedd mye opprydding på dette området. Stress og alenearbeid er også stor utfordringer.

Det skal være rutiner for hjemkomst kontroll. Når man sitter i bilen skal man varsle til en kontaktperson. Videre skal man ha rutiner for å varsle ved ulykker.

Tilsynene i Sverige er både uanmeldte eller meldte tilsyn. Meldte tilsyn er ut i fra bransje og seriøs og/eller stor. Ved bygg er det uanmeldte, ca. 80 %. Ved skog er det som oftest meldte tilsyn.

Det kommer få tips inn for tilsyn om skognæringen.